

Työ- ja elinkeinoministeriö

16/4.1/18

1.10.2018

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto

**ILOn Kansainvälisen työkonferenssin vuoden 2019 standardiaiheesta työelämässä ilmenevän väkivallan ja häirinnän lopettamisesta**

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää merkittävänä, että ILO käsittelee työelämässä ilmenevän väkivallan ja häirinnän lopettamista ja prosessoi aiheesta yleissopimusta ja siihen liittyvää suositusta.

TANE pitää myönteisenä, että nyt käytössä olevassa tekstissä käsitellään myös sukupuolittunutta väkivaltaa ja häirintää ja otetaan esiin naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan ja häirinnän erityispiirteet. Tekstissä viitataan myös tärkeään moniperustaiseen ja risteävään syrjintään. Työelämässä ilmenevään väkivaltaan ja häirintään liittyvät valtasuhteet ja niiden tiedostaminen väkivallan ja häirinnän lopettamiseksi on keskeinen. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta katsoo, että ilmiöön liittyviä *valtasuhteita tulee käsitellä nykyistä seikkaperäisemmin*.

Oikeus tehdä työtä turvallisessa ja häirinnästä vapaassa ympäristössä on tärkeä ihmisoikeuskysymys. TANE korostaa, että *Suomen tulee pitää ihmisoikeusperustaisuus vahvasti esillä*.

Vastuu ennaltaehkäistä ja puuttua esiintyvään väkivaltaan ja häirintään on työnantajalla. Valtion tulee tarjota oikeussuojakeinot. Väkivallasta ilmoittamista ja aktiivisia toimia ei tule jättää vain uhreille.

Sopimustekstiin kirjattu työntekijän määritelmä on laaja, siihen kuuluisivat mm. harjoittelijat, vapaaehtoiset työntekijät ja työnhakijat. Yleissopimustekstin ”world of work” ei myöskään rajaudu koskemaan vain väkivaltaa ja häirintää, joka tapahtuu työajalla työpaikassa. Myös työhön liittyvät tapahtumat, matkustaminen, asuminen ja viestintä kuuluvat yleissopimuksen piiriin. Esimerkiksi työntekijöihin kohdistuva heidän työstään johtuva vihapuhe on tärkeä aihe. Määritelmässä on huomioitu myös väkivallan ja häirinnän uhka, sekä yksittäiset ja toistuvat teot. *TANE korostaa, että väkivaltaan ja häirintään puuttumiseen eri tilanteissa tarvitaan erilaisia keinoja*.

Väkivallan ja häirinnän uhri tai tekijä voi olla työnantaja tai työntekijä, heidän edustajansa tai muu kolmas osapuoli, esim. asiakas, palvelun tarjoaja, potilas tai yleisö. Myös *näihin erilaisiin tilanteisiin tarvitaan moninaisia keinoja puuttua väkivaltaan ja häirintään*.

### Peruseriaatteet

Yleissopimuksen ratifioivat maat sitoutuvat edistämään työelämässä ilmenevän väkivallan ja häirinnän lopettamista yhteistyössä työntekijä- ja työnantajajärjestöjen kanssa. Myös muiden tahojen konsultaatiot ovat keskeisiä, jotta esimerkiksi järjestäytymättömien työntekijöiden tilanne tulee huomioiduksi. Valtioiden tulee kehittää väkivallan ja häirinnän vastaisia lakeja ja sanktioita, toimintaohjelmia ja strategioita. Väkivalta- ja häirintätapauksiin puuttumiseen liittyvää koulutusta ja tietoisuutta tulee kehittää. Työsuojeluorganisaation rooli on keskeinen.

Työelämässä tapahtuvan väkivallan ja häirinnän poistaminen edellyttää myös yleisten työntekoon liittyvien oikeuksien edistämistä: yhdistymis- ja sopimusvapautta, pakkotyön ja lapsityövoiman käytön poistamista. Sopimuksen ratifioivat maat sitoutuvat yleisesti tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämiseen työelämässä. Työelämässä tulee tunnistaa naisiin kohdistuva sekä haavoittuvassa asemassa väkivallan ja häirinnän suhteen olevat ryhmät ja suojella näitä työntekijöitä.

### Suojelu ja ennaltaehkäisy

Sopijapuolten tulee kehittää väkivallan ja häirinnän vastainen suunnitelma työpaikoille, tunnistaa väkivallan ja häirinnän riskit sekä ottaa ne huomioon työn suunnittelussa.

### Toimeenpano

Sopimusteksti edellyttää, että väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen olevat toimet ovat kaikkien ulottuvilla turvallisesti ja anonyymisti. TANE pitää tärkeänä, että *väärinkäytöksistä voi ilmoittaa mahdollisimman helposti ja matalalla kynnyksellä ilman pientäkään pelkoa tai riskiä vastatoimista.*

### Ohjeistus, koulutus ja tietoisuuden lisääminen

Jotta työelämässä ilmenevään väkivaltaan ja häirintään voidaan puuttua, tulee ilmiötä käsitellä mm. työsuojelu-, tasa-arvo-, syrjintä- ja maahanmuuttoasiakirjoissa. Aiheeseen liittyvää koulutusta ja kampanjoita tulee järjestää.

### Täytäntöönpano

Sopimuksen täytäntöönpano edellyttää soveltuvan lainsäädännön ja muun sääntelyn kehittämistä. Työsuojelusäännöksiin tulee sisällyttää väkivallan ja häirinnän vastaisia toimia. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa *työelämässä ilmenevän väkivallan ja häirinnän vastaisten toimien nivomista jo olemassa oleviin työelämän mekanismeihin.*

## Ehdotettu suositusteksti

### Peruseriaatteet

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää tärkeänä, että *peruseriaatteissa viitataan jo olemassa oleviin instrumentteihin, eikä missään nimessä heikennetä jo nyt voimassa olivia sopimuksia tai suosituksia.*

### Suojelu ja ennaltaehkäisy

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta pitää *tärkeänä esimerkinomaista luetteloa haavoittuvassa asemassa olevista ryhmistä*, joiden suojelemiseen työelämässä ilmenevältä väkivallalta ja häirinnältä tulee kiinnittää erityistä huomiota. Listausten tulee kuitenkin olla *nimenomaan*

*esimerkinomaisia, jotta jokin erityisen haavoittuvassa asemassa oleva ryhmä ei jäisi pois. Syrjinnän moniperustaisuuteen ja risteäviin eroihin tulee kiinnittää huomiota.*

Toimeenpano, muutoksenhakukeinot ja tuki

Suosituksessa esitetään väkivallan ja häirinnän tekijöille lähinnä neuvontaa (counselling), vaikka tekijöiden toimintaan puuttuminen on keskeistä myös työelämässä ilmenevän väkivallan ja häirinnän kitkemisessä. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta korostaa *tekijöille tarjottavan keinovalikoiman laajentamista.*

Oikeuksien toteutumiselle on keskeistä, että instrumentissa korostetaan riittäviä oikeussuojakeinoja sekä työsuojeluviranomaisten toimivaltaa.

Ohjeistus, koulutus ja tietoisuuden lisääminen

Kuten suositustekstilunoksessa todetaan, on tärkeää, että työelämässä ilmenevää väkivaltaa ja häirintää vähentämään tähtäävissä *ohjelmissa kiinnitetään huomiota syrjintään ja sen mekanismeihin, valtasuhteisiin, sukupuoleen sekä kulttuurisiin ja sosiaalisiin normeihin, jotka ylläpitävät väkivallan ja häirinnän rakenteita.* Aiheeseen liittyvää koulutusta tulee järjestää eri alojen ammattilaisille.

Sopimustekstin jatkokäsittelyssä tulee *tarkastella Istanbulin sopimusta*, koskeehan sopimus myös naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Sopimuksessa tulee myös käsitellä nykyistä vahvemmin tyttöjä ja poikia, *lapsityövoiman kieltoa.*

Sari Raassina  
puheenjohtaja

Hannele Varsa  
pääsihteeri